

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate; de Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

§. XVI. Ostenditur antiquiores Thomistas docuisse prædeterminationem physicam

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77355)

nes) nihilominus quia mens hominis non est solum mota à Spiritu Sancto, sed etiam seipsam movet, actus supernaturales eliciendo, ut suaviter & connaturaliter moveatur, debet donis Spiritus Sancti perfici. Unde S. Thomas loco proxime citato sibi hoc argumentum objicit: *Dona Spiritus Sancti perficiunt hominem, secundum quod agitur à Spiritu Dei: Sed in quantum homo agitur à Spiritu Dei, se habet quodammodo ut instrumentum respectu eius; non autem convenit ut instrumentum perficiatur per habitum, sed principale agens: Ergo dona Spiritus Sancti non sunt habitus.* Cui argumento sic respondet: *Ad secundum dicendum; quod ratio illa procedit de instrumento cuius non est agere, sed solum agere: tale autem instrumentum non est homo, sed sic agitur à Spiritu Sancto, quod etiam agit, in quantum est liberi arbitrii, unde indiget habitu.*

Potestque hæc responsio & doctrina confirmari ex eo quod in Christo, & in Beatis sunt dona Spiritus Sancti, ut de Christo docet S. Thomas 3. p. qu. 7. art. 5. & de Beatis 1. 2. qu. 68. art. 6. & tamen certum est quod Christus, & Beati, nec resistunt, nec resistere possunt Spiritui Sancto, seu non consentire ejus motioni, alioquin peccare possent: Ergo ex eo quod voluntas nostra non possit resistere in sensu composito, seu potentia consequenti, gratiæ prædeterminanti, non rectè inferat Adversarius, inutiliter poni in anima magnum illum apparatus donorum Spiritus Sancti. Quod potest etiam exemplo quo ipse utitur declarari. Nam certum est ex clara Dei visione necessariò dimanare amorem beatificum, & Beatos, tam quoad specificationem, quam quoad exercitium, ad diligendum Deum necessitari; & tamen hoc non obstante ponitur habitus charitatis in ipsorum voluntate, ut faciat illam connaturaliter & delectabiliter operari: Ergo à fortiori in nobis viatoribus ponendi sunt habitus infusi, & dona Spiritus Sancti, ut promptè, delectabiliter, & connaturaliter operemur, quamvis illius motio ita sit potens & efficax, ut omnem voluntatis nostræ resistantiam superet, & effectum quem intendit, infallibiliter inferat.

Alia Adversarii argumenta futilia sunt, nec indigent solutione: supponunt enim & non probant, gratiam prædeterminantem necessitare voluntatem, illaque semel positâ in voluntate, ipsam non posse non agere, aut illi dissentire, vel actum oppositum ponere, aut eâ non uti: quæ omnia, ut patet ex jam dictis, à mente, & doctrina Thomistarum penitus aliena sunt, imò ab ipsis damnantur tanquam hæretica. Unde iste Author inutiliter laboravit, & oleum ac operam lustrit, dum ex illis falsis principiis, aut ex perversa ac erronea, quam sibi finxit, vel ex Neotericorum fontibus hausit, sensus compositi & divisi intelligentiâ, tot argumenta multiplicavit.

Mitto etiam ea quæ objicit contra prædeterminationem ad materiale peccati, seu ad entitatem quæ malitiæ morali subternitur: quia in tractatu de voluntate Dei hæc difficultas exactè discussa est. Argumenta verò quæ procedunt ex læsione libertatis, in tractatu de prædestinatione plenissimè & clarissimè soluta sunt, agendo de concordia libertatis cum divina providentiâ & prædestinatione. Quare solum hic restat diluendum quod objicit Adversarius sect. 12. nempe antiquiores & præstantiores D. Thomæ discipulos, ut Capreolum, Ferrariensem, Caietanum, Sorum, physicam prædeterminationem excludere; ac breviter demonstrandum quatuor illos Doctores, qui Thomistarum principes merito possunt appellari, apertissimè nostræ favere sententiæ. Unde sit

S. XVI.

Ostenditur antiquiores Thomistas docuisse prædeterminationem physicam.

Vix potest revocari in dubium, an Capreolus & Ferrariensis, antiquissimi D. Thomæ Discipuli, admiserint prædeterminationem physicam. Id enim in primis de Ferrariensi fatetur Suarez lib. 3. de auxil. cap. 29. num. 4. & manifestum est ex verbis sequentibus quæ ibidem habet: *Circa hanc propositionem: superius agens dat inferiori agenti virtutem per quam agit, vel conservat eam, vel applicat ad agendum: advertendum ex doctrina D. Thomæ de potentia qu. 3. art. 7. quod duplex vis ad agendum rebus creatis inest dum agunt, una est forma habens esse firmum & ratum in natura, per quam agunt tanquam propria & naturali virtute; alia est vis, quæ est intentio sola virtutis divina, habens esse incompletum per modum quò colores sunt in aère, & virtus artis in instrumento: & ista vis non convenit rebus, nisi quando actualiter operantur & agunt, tanquam divina virtutis instrumenta; sicut & virtus artis non remanet in instrumento, nisi quando ipso utitur artifex ad operationem artis. Deus ergo dat rebus naturalibus utramque virtutem, sed secundam tantum illis communicat dum eas ad operationem applicat: idè dixit S. Thomas, quod superius agens dat inferiori agenti virtutem per quam agit, & conservat eam, quod pertinet ad primam virtutem, vel applicat ad agendum, quod per secundam efficitur.* Quo nihil clarius & expressius in favorem nostræ sententiæ dici potest: nomine enim physica prædeterminationis nihil aliud intelligimus, quam virtutem quandam fluentem & transientem, ac se habentem per modum motionis & impulsus, quam Deus tribuit & efficit secundis priùs natura quam operentur, & quæ mediante eas ad determinatos actus eliciendos applicat, subindeque physicè præmoverit ac prædeterminat.

Hanc etiam vim applicantem causas secundas ad agendum agnovit Capreolus in 2. dist. 1. qu. 2. ubi eandem doctrinam tradit, & articulum 7. supra citatum ex D. Thomæ qu. 3. de potentia ferè de verbo ad verbum transcribit. Similiter dist. 28. ad 12. ait: *Voluntas non causat, nisi applicata, & quasi instrumentaliter mota à Deo.* Unde Conimbricenses loco supra paragrapho 3. relato, apertè fatentur, D. Thomam, Capreolum, & Ferrariensem, pro nostrâ stare sententiâ, dicunt enim: *Circa modum quò Deus cum causis secundis ad earum operationes & effectus concurrat, se offert celebris opinio D. Thomæ, CAPREOLI, FERRARIENSIS, &c.* Item Conradus antiquus Thomista 1. 2. super qu. 109. art. 9. motionem divinam ponit conservativam & applicativam ad operandum: & super qu. 112. artic. 3. versic. *Nota secundo, eandem doctrinam explicat. Unde solum potest esse dubitatio de mente Caietani, & Dominici Soto, clarissimorum Thomistarum, Caietanus enim 1. p. qu. 19. art. 8. ait: Cum dicitur causam secundam moveri à prima; hoc intelligendum est, non de motione prævia, sed de motione intrinsecâ co-*

Disp. 8.

Disp. 6. art. 11. ultimo.

Tom. III.

163.

164.

perativa propria actioni. Et addit sensum esse puerilem, si quis putet esse aliquam durationem nature, in cuius primo instanti causa prima respiciat effectum, & in secundo secunda. Soto verò lib. 1. de natura & gratia cap. 15. docere videtur assensum liberi arbitrii esse causam cur gratia in uno sit efficax, non verò in altero: subindeque eam non prædeterminare liberum arbitrium, sed ipsius potius consensum & determinationem expectare.

165.

Nihilominus isti etiam Authores satis clarè docent nostram sententiam. Nam Caietanus 1. p. qu. 45. art. 5. §. Ad Durandum, refert & approbat doctrinam D. Thomæ qu. 3. de potentia art. 7. ubi dicitur quod nulla causa potest agere nisi à Deo mota & applicata: quo loco S. Doctor, ut confessus est ipse Suarez lib. 1. de concursu Dei cap. 11. docuit præmotionem physicam. Item 1. p. quæst. 115. art. 6. §. Ad evidentiam, dicit quod nunquam agentia inferiora coagunt cælo, nisi patiuntur simul à cælo. Et rationem statim affert: Quoniam (inquit) non movent, nisi mota. Et propter eandem rationem, statim subdit: Prius naturaliter est, corpora inferiora pati & moveri à superioribus, quam coagere illis. Cùm ergo passim doceat, nullam causam secundam posse agere, nisi motam à Deo; & insuper 1. 2. qu. 80. art. dicat quod quamvis Deus sine me posset causare illum actum qui est meus, non potest tamen esse causa quare illum actum eliciam, nisi me moveat ad illum eliciendum: manifestum est, juxta hujus Authoris principia, causas secundas, prius naturam quam Deo cooperentur, ab illo pati, seu influxum aliquem prævium ab ipso recipere, quod est eas physicè præmoveri. Denique doctissimus ille Cardinalis loco supra §. 9. relato, & 2. 2. qu. 172. art. 2. §. ad 2. luculenter declarat, motionem divinæ gratiæ esse ab intrinseco efficacem, & infallibiliter movere cor hominis, quò vult, & quando vult, juxta illud Proverb. 21. Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit, vertet illud. Gratia autem ab intrinseco efficax, physicè prædeterminat liberum arbitrium, non verò ejus determinationem expectat, ut supra ostendimus: Ergo juxta doctrinam Caietani admittenda est physica prædeterminatio, non solum in ordine naturæ, sed etiam in ordine gratiæ.

166.

Nec obstat locus adductus in contrarium: ibi enim non intendit negare prævium influxum causæ primæ in secundam, quantum ad hoc quod prima applicet, & conjungat virtutem causæ secundæ effectui, sed negat solum illum influxum, quò Deus præbeat totam virtutem causæ secundæ: ita quod illa operetur præcisè ut mota, & tanquam instrumentum propriè dictum, sicut baculus operatur ut motus à manu: hoc enim esset auferre à causis secundis proprias virtutes operativas, quibus cooperantur causæ primæ, & ratione quarum ipsis causa prima cooperatur. Sic autem intelligendum esse Caietani, constat ex ipsius verbis; subdit enim ibidem §. etiam quidam: Non enim causa secunda movet, ob hoc præcisè quia movetur, sed etiam ex virtute propria. Quibus verbis, & aliis quæ ibidem subjicit, & quæ brevitatis causâ prætermitto, apertè declarat se non negare omnem motionem præviam causæ primæ, sed eam duntaxat, quæ præbeat totam virtutem agendi, & cooperationem causæ secundæ excludat, sive quæ sit prior operatione causæ

A secunda, non solum prioritate causalitatis & instantis à quo, sed etiam prioritate durationis & instantis in quo. Sed quid hæc ad præmotionem physicam quam docent Thomistæ? Quis illorum dixit aut somniavit, eam esse totam rationem agendi, & concursum seu cooperationem causæ secundæ excludere, vel ejus actionem & effectum, nedum prioritate causalitatis & instantis à quo, sed etiam prioritate durationis & instantis in quo præcedere?

167.

Quod verò subdit Caietanus, nullam esse durationem naturæ, in qua prius causa prima respiciat effectum causæ secundæ, & postea secunda, verissimum est, quia effectus, producendus simul respicitur & attingitur à prima & secunda causa: sed cum hoc fiat, quod ipsa causa secunda debeat prius moveri & applicari ad operandum: si enim causa prima prius naturam produceret effectus causæ secundæ, præsertim prioritate instantis in quo, causa secunda nihil produceret, sed ejus influxus inveniret effectum productum. Quod autem hæc sit vera mens Caietani, patet ex eo quod in illo articulo impugnat doctrinam Scoti, qui lib. 1. sent. dist. 8. dixerat quod nulla causa secunda causat, nisi primam concausante causam ejus, & hoc prius naturaliter, quam ipsa causa proxima causet. Quod tanquam absurdum, & faciens sensum puerilem, meritò rejicit Caietanus; non tamen negat, nec negare potuit, nisi apertè contradicendo doctrinam D. Thomæ, Dei concursum esse priorem prioritate naturæ, & instantis à quo, operatione causæ secundæ: id enim expressè docet S. Thomas locis supra à nobis relatis. Quibus addi potest quod idem S. Doctor dicit 1. p. qu. 82. art. 3. ad 2. probans intellectum esse priorem voluntate, sicut activum passivò, quia intellectus per bonum cognitum movet voluntatem: ex quo patet, secundum D. Thomam, illud quod movet aliud, debere esse prius eò quod movetur, sicut activum passivò: Sed concursus divinus movet voluntatem, & omnes causas secundas: Ergo debet esse prior omni actione creaturarum, prioritate saltem causalitatis & naturæ. Verba S. Doctoris sunt: Illud quod est prius simpliciter, & secundum naturam ordinem, est perfectius: sic enim actus est prior potentia. Et hoc modo intellectus est prior voluntate, sicut motum mobilis, & activum passivò: bonum enim intellectum movet voluntatem. Quod clarè etiam expressit 1. 2. qu. 113. art. 8. ubi sic habet: In quolibet motu naturali primum est motio ipsius moventis, secundum autem est dispositio materiae, sive motus ipsius mobilis, ultimum verò est finis vel terminus motus ad quem terminatur motus moventis. Quod eisdem ferè verbis dixerat art. 6. ejusdem quæstionis. Et ratio est evidens: Omnis enim causa est prior naturam suo effectui: Sed motus moventis est causa motus mobilis: Ergo motum mobilis, prioritate naturæ antecedit. Neque possunt ista intelligi de prioritate perfectionis & dignitatis: quia S. Thomas expressè loquitur de prioritate causalitatis & naturæ: ait enim: Illud quod est prius simpliciter & secundum naturam ordinem, &c. Et 1. 2. art. 8. citato probat motum liberi arbitrii in Deum esse priorem motu liberi arbitrii in peccatum, & istum similiter consecutione gratiæ: quod non nisi de prioritate naturæ & causalitatis intelligi potest, ut constat. Unde 1. contra Gent. cap. 13. sic ait: In moventibus & motis ordinatis, quo-

rum unum per ordinem movetur ab alio, primum est CAUSA MOVENDI omnibus aliis. Et lib. 3. cap. 149. *Motio moventis precedit motum mobilis RATIONE ET CAUSA.* Motionem ergo præviam prioritare causalitatis & natura admittit D. Thomas, & non purè simultaneam & concomitantem. Unde si Caietanus eam negaret, apertè S. Doctore contradiceret, quod de illo existimandum non est, sed potius dicendum, ipsum excludere tantum motionem præviam, quæ sit tota ratio agendi, & tollat cooperationem causæ secundæ, vel quæ sit prior non solum prioritare natura & instantis à quo, sed etiam prioritare durationis & instantis in quo.

169. Quantum verò ad Dominicum Soto, quem B Adversarij primæ magnitudinis Thomistam appellant, adhuc evidentiùs est, ipsum stare pro nostra sententia, & physicam præmotionem docere. Nam libro citato de natura & gratia cap. 16. sic ait: *Dum liberè moveor, possum in sensu diviso non agere, & tunc cessabit concursus Dei, tamen si in sensu composito contra se invicem pugnent, Deum agere erga me actione illà, & me non agere.* Quæ de nulla motione, nisi physica & per se efficaci, intelligi possunt: non enim repugnat quod motio, quæ dependet quoad suam efficaciam à consensu liberi arbitrij, & quantum est de se, est solum indifferens, sit in libero arbitrio, & quod eà libertas non utatur. Nec dicas cum Petro à S. Joseph, istud explicandum esse de motione simultanea, quam repugnat esse, nisi etiam simul voluntas concurrat: se enim loqui de concursu prævio expressè indicat Soto, dum ibidem addit: *Non est dubium quin concursus Dei comitetur, ut aiunt, actionem, & sit nihilominus cuicumque causa secunda requisitus ad agendum, imò verò & NATURA PRÆREQUISITVS.* Et rursus, loquens de actibus nostris liberis, ait: *Non priùs tempore à Deo quam à nobis, sed simul à Deo & à nobis fiunt, ab eo tamen prius NATURA.* Denique cap. 18. agens de concursu Dei ad actus malos & peccaminosos, hæc scribit: *Haud equidem differunt Theologi, entitatis (ita vocant) quæ est peccatum, Deum esse causam, eò efficien- ti genere quò cuncta animantia & inanima ad suas naturales actiones permovet.* Quæ verba non possunt intelligi nisi de præmotione physica, cum agentia naturalia & rationis expertia motionis moralis capacia non sint. Nemo igitur (nisi velit tenebras Soli offundere, & ut aiunt, in meridie cæcutire) potest revocare in dubium, Dominicum Soto docuisse concursum prævium, seu physicam præmotionem, in ipsis libris de natura & gratia, quos in Concilio Tridentino edidit, & Patribus in sexta & septima Synodo collectis dicavit. Qui libri fuere cum laude à Legatis Concilij approbati; imò & ipse Soto, ob insignem in propaganda fide, fugandisque Hæreticis ardorem, illustri meruit stemmate à Tridentini Patribus, donari, flammæ scilicet è duarum manuum conjunctione erumpentis, cum hac Epigraphe: *FIDES QUÆ PER DILECTIONEM OPERATUR.*

170. Nec quempiam movere debet, quod idem Author eodem libro 1. de natura & gratia cap. 15. docere videtur, liberi arbitrij consensum esse causam cur gratia sit efficax in uno, non verò in altero. Nam ipsemet in fine commentariorum super lib. 4. sententiarum, id exponit de causa solum materiali & dispositiva, & ait: *Quamvis Tom. III.*

A. causa prior efficiens quæ nos convertit. sit motio Dei præveniens, tamen dispositio materialis (quæ hoc modo dicitur causa) est assensio nostra. Sicuti causa efficiens præveniens cur fenestra aperiat, est aer intrans, & causa materialis cur aer intrans, est quia fenestra aperitur.

DISPUTATIO VII.

De Fruitione.

Ad quæstionem 11. Divi Thomæ.

POSTQUAM D. Thomas egit de motivo voluntatis, & modo quò movetur, prosequitur tractatum de actibus humanis, & differit priùs de fruitione, quàm de intentione; qui ordo videtur præposterus, sed necessariò commutatus: cum enim finis possit considerari dupliciter, primò absolute & secundùm se, secundò ut est terminus alicujus in ipsum relati; & tam simplex volitio, quàm fruitio, attingat illum sub prima ratione, intentio verò sub posteriori; priùs videtur agendum de simplici volitione & fruitione, quàm de intentione, utpote habente objectum minùs simplex, & minùs absolutum. Pauca autem circa hunc actum occurrunt dicenda: unde sit

ARTICVLVS VNICVS.

Quid sit Fruitio?

S. I.

Quibusdam præmissis, referuntur sententia, & vera eligitur.

D PRO resolutione hujus difficultatis, nota ad fruendum quacumque re, hæc tria esse necessaria, amare, possidere, & gaudere, seu delectari: nam si quis amat, & nullo modo possidet, desiderare poterit, sed non frui: item qui amat & possidet, si non delectatur, non fruitur; qui enim v. g. sumit potionem amaram quam appetebat, non fruitur, quia ex ejus sumptione nullam percipit delectationem. Quæritur ergo, in quonam ex his tribus formaliter & essentialiter consistat fruitio, an in possessione objecti concupiti, vel in ejus amore, aut in gaudio seu delectatione quæ ex illius amore & possessione resultat?

Soto in 4. dist. 49. quæst. 2. art. 4. loquens de fruitione Beatorum, dixit esse ipsam consecutionem objecti beatifici, quæ sit per claram Dei visionem, atque adeò esse actum ab intellectu elicatum; ad voluntatem autem pertinere solum per modum objecti. Favet Augustinus libro de moribus Eccl. cap. 3. ubi sic ait: *Quid est aliud frui, quàm præsto habere quod diligis?* Scotus verò in 1. dist. 1. qu. 3. docet fruitionem essentialiter in amore consistere, propter verba ejusdem Augustini 1. de doct. Christ. cap. 4. dicentis: *Frui est amore inhaerere alicui rei propter seipsam.* Caietanus autem, Capreolus, & alij Thomistæ existimant fruitionem formaliter in gaudio seu delectatione sitam esse, sequi tamen ex amore & præsentia rei amata.